

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis
Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev
De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo**

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

dubium esse possit quin sicut Imperator jure supremo utatur in Germania & ceteris imperij ditionibus, sic Rex Francorum jure supremo ac potiori auctoritate regat Galliam absque ulla prorsus interventione alterius cujuscumque auctoritatis. Orationem porro illam Bonifacij, de qua mox dicebamus, edemus in Additione ad caput tertium hujus libri.

IX. Aliam viam instituit Metrophanes Smyrnæ Metropolita in Octava Synodo; cum Basilium Imperatorem coram Concilio alloquens, Patriarcharum auctoritatem commendavit, ex duobus illis fideribus comparatione ducta, absque injuria Imperatoris potestatis, quæ etsi nullum in ea similitudine locum obtineat, ipso etiam Lunæ fulgore Patriarchis tributo; tamen aliunde detrimentum illud cumulatissimè compensatur, cum novum jubar Princeps esse dicitur, cujus splendore cetera Patriarcharum sidera illustrentur. Hæc sunt verba

Concil. VIII. Ad. n. 207. & c. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Metrophanis: *sol justitiæ, & immensa solus potentie & dominus noster, qui fecit duo luminaria magna; majus, ut præfesset dici; minus, ut præfesset nocti; iisque in firmamento collocatis, posuit & alia quadam luminaria magna in firmamento Ecclesiæ; rectos nempe vertices Patriarcharum ad universum terrarum orbem illustrandum, ut præfesset diei & nocti, & lucem dividant à tenebris; hoc est, dividant ac separent facientes opera lucis & tenebrarum. Hæc igitur magna luminaria, religiosissime Princeps, perinde ac in magna domo multas faces, ita in tua urbe congregasti, teque ipsam clarius jubar, ac tuum Imperium illustrius, & Christi Ecclesiam splendidiorum reddidisti. Quinimmo tua presentia veluti luminare aliquod ingens sanctæ huic & Oecumenicæ Synodo exortum, dicta hæc visaque lumina multo fulgentiora effecisti. Quare non est quod hæc comparatio à Luna & Sole ducta, incautis lectoribus obtundatur, quasi mutuaritia vel saltem obnoxia luce Principum potestas fulgeret. Societate & mutuo obsequio, ut dixi, invicem connectuntur duæ potestates, non exerto alterius in alteram imperio; & ad subsidium Ecclesiæ præstandum æquali fœdere obstringuntur.*

X. Sed ne videamur in re, quæ Principibus communis est cum Episcopis, Ecclesiasticorum scriptorum testimoniis tantum inniti, necesse est ut doceamus etiam ipsos Principes pro hac sententia stare. Valentinianus senior, cum Ambrosium, quem Liguria præfecerat, suffragiis Cleri & populi Ecclesiæ Mediolanensis Episcopum delectum fuisse intellexisset, *Gratia sit tibi, Domine omnipotens & servator noster*, inquit ille apud Theodoretum, *quod cum ipse corpora huic viro commississet, tu etiam animas eidem commendasti. Sed liquidius mentem omnium*

Theod. l. 4. c. 6. n. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Principum expressit Iustinianus, cujus hæc sunt verba initio Novellæ vi. *Maxima quidem in hominibus sunt dona Dei à superna collata clementia, Sacerdotium, & Imperium; & illud quidem divinis ministrans; hoc autem humanis præfessens, ac diligentiam exhibens. Ex uno eodemque principio utraque procedentia, humanam exornant vitam. Cui succedet Ludovicus Pius Imperator & Rex Francorum: qui Gelasij locum, quem superius protuli, in Capitularia transcripsit. adeo ut in Gallia hæc distinctio duarum potestatum, actibus & officiis impermixtis, constantissimè vigerit. Possent in hanc sententiam plurimos Ecclesiæ Gallicanæ auctores laudare, Hincmarum, Ivonem, Bernardum, Petrum Blesensem. Sed satius esse duxi in re nota parcere diligentia, quam nimia sedulitate fastidium movere lectori. Attamen à testimonio Lupi Abbatis Ferrariensis temperare non possum, cujus hæc sunt verba: *Rex Regum, idemque Sacerdos Sacerdotum, qui solus potuit Ecclesiam regere quam redemit, postquam humanitatem suam in calum evexit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eandem gubernandam Ecclesiam in Sacerdotes divisit & Reges; ut quod sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent & impleri facerent devotissimi Reges.**

Iustin. Nov. vi. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Capitul. l. 4. c. 10.

Lupi Ferrar. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

CAPUT II.

Synopsis.

- I. Non solum auctoritas regia manat à Deo, sed etiam specialiter singulis Regibus à Deo confertur immediate.
- II. Populus Augusto jus suum contulit; sed Deus imperium Augusto dedit; ex Augustino & Tertuliano. In eoque Reges & Episcopi conveniunt.
- III. Singuli Gallia Reges non à parentibus, sed à Deo, regnum obtinent. ex Concilio Parisiensi.
- IV. Regnum Francorum semper fuit liberum ab alieno imperio. Clodovei dignitas & potestas æqualis Imperatorie, ex Avito. Clodoveus Augusti nomen assumpsit.
- V. Lus eudenda aurea moneta Regibus Francorum, æquè ac Imperatoribus Romanis, competebat. Verita conjugia Principum CP. cum peregrinis, præter Franco. Regnum Francorum ceteris regnis illustrius, ex Gregorio Magno, Gallia Reges solius Dei arbitrio obnoxij, ex Gregorio Turon. & Remigio.
- VI. In regni administratione ab ecclesiastica potestate non pendem. Qua temporalia non attingit. Hoc jure utebantur Carolus Calvus & Proceres regni adversus Hadrianum II.
- VII. Rex Francorum, Imperator in regno vulgò dicitur. Unde manaverit hoc loquendi genus, inquiritur. Quidam hoc tribuunt divisioni regni à filiis Ludovici Pij instituta.
- VIII. Hæc opinio expenditur. Quas provincias complecteretur regnum Francorum ante delatum.

L. 1. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Carolo imperium. Novi nominis dignitas Carolo accessit. & auctoritas in Romanos; sed nulla in Francos. Imperij & regni Francie distinctio.

IX. Diviso Francorum decreta à Carolo. Dein à Ludovico. & à tribus ejus filiis.

X. Tres regni Francorum Reges aequo jure. Pares dicti. Explicata epistola Ludovici II. ad Basiliam. Imperatoris titulus non est divisus. Quare petenda non est imperatoria potestas ex hoc capite.

I. COLLATIONE duarum potestatum egregie conficitur regiam equè à Deo institutam fuisse ac spiritualem, & solidam humanarum rerum administrationem illi demandatam. Neque est quòd aliquis ea opinione se implicet, quæ animos quamplurimorum invasit, nempe principatum politicum seu auctoritatem regiam à Deo per insitam naturæ legem mansisse quidem, sed ita ut populo & universitati concederetur primum, & eorum deinde suffragiis in Reges conferretur, qui plenum imperij sui beneficium non Deo tantum sed populis accepto ferre debeant. Quæ sententia libertatem Regum aliquo pacto imminuit, dignitatem violat, factionibus vires subministrat, imò & in ipsas scripturas sacras peccare videtur, quæ Deo imperium uniuscujusque Principis adscribunt. Sanè dubitandum non est quin Regum persona vel suffragiis populorum specialiter eligatur, vel generaliter translato regnandi jure hereditario in aliquam generosam stirpem, natalium sorte in regium culmen assurgat. Sed præterquam quòd & motum animis eligentium Deus inspirat, quò in illa suffragiorum sortitione unum alteri præferant; certum & constantissimum esse debet apud pios & devotos Regum cultores, unicuique Regum potestatem regiam immediate à divino numine conferri.

II. Non me latet vulgatum illud ex Vlpiano & Iustiniano peritum, scilicet Populum Romanum in seipsum omne jus & imperium Augusto lege regia dedisse. Quod ita accipiendum est, ut summam imperij, quæ penes populum erat, populus Augusto cederet: quia pacis intererat, fessà bellis civilibus Republicà, imperium uni deferri, ut unum corpus, unius spiritu regeretur. Cessit ergo populus juri suo, quod in Augustum transcripsit. Sed si verum amamus, & Pauli Apostoli potius quam Iureconsultorum aut Philosophorum verbis sinceram opinionem explicare malimus, pactionem illam Deus ratam habuit, jus vitæ & necis & liberam Reipublicæ administrationem Augusto commisit. Qui Augusto imperium dedit, inquit Augustinus, ipse & Neroni: qui Vespasianis vel patri vel filio sua-

vissimis Imperatoribus, ipse & Demitiano crudelissimo. Eleganter itaque Tertullianus: Inde est Imperator, unde & homo, antequam Imperator; inde potestas illi, unde & spiritus. Nolo ire per omnia veterum scripta, ut rem apud illos certissimam probationibus inde hausitis evincam adversus eas opiniones quæ in Aristotelis officina conflata, magno studio etiam à Christianis arreptæ sunt ut maximum discrimen ex eo capite constitueretur inter potestatem ecclesiasticam & regiam; cum illa ab ipso Christo per munus ordinationis conferatur Episcopis, qui antea suffragiis Cleri & populi sunt electi, hæc autem à populis per suffragia in Principem electum transcribi dicatur. Par enim utrique ex hoc capite reverentia debetur; etsi spiritualis in se dignitate præcellat, & ejus origo conceptis verbis in Evangelio à Christo sancita sit: quia perinde in Reges singulos ac in Episcopos hæc auctoritas à Deo immediatè derivatur.

III. Ab hac sententia discedere Galli nostri grande nefas & piaculum esse putabunt, si venerationem debitam ex ejus professione apud populos Principibus conciliari perpendant, eamque apud majores nostros ex scripturis sacris hausitam constantissimè retentam fuisse. Unde Patres Concilij Parisiensis Ludovicum Imperatorem officij sui graviter admonent, & juris sui cuique reddendi perpetuam voluntatem ab eo exigunt, quòd Imperium suum Deo ipsi non autem decessoribus deberet: Nemo Regum à progenitoribus regnum sibi administrari, sed à Deo veraciter atque humiliter credere debet dari, qui dicit: Meum est consilium & equitas, mea est prudentia, mea est fortitudo: per me Reges regnant, & legum conditores justa decernunt; per me Principes imperant, & potentes justitiam decernunt. Quod autem non ab hominibus, sed à Deo, regnum terrenum tribuitur, Daniel propheta testatur. Tum adductis Danielis & Ieremix testimoniis, addunt: Hi vero qui à progenitoribus sibi succedere regnum terrenum, & non potius à Deo dari putant, illis aptantur quos Dominus per Prophetam improbat, dicens: Ipsi regnaverunt, & non ex me Principes extiterunt, & non cognovi. Ignorare quippe Dei, proculdubio reprobare est. Quapropter quisquis ceteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus sed à Deo sibi commissum regnum credat. Multi namque munere divino, multi etiam Dei permisso regnant.

IV. Regni autem Galliarum amplissimi & florentissimi libertatem quisquis prolatis Iuris interpretum testimoniis hodie probare contendit, (quo in genere se cujusdam è nostris olim exercuit industria) non abest à

Tertullian. Apol. c. 30. Vide Iteneum l. 5. advers. Iud. c. 20. Epiph. hæc. 40. Iddor. Pelus. l. 2. ep. 206. Chryl. homil. 23. in ep. ad Rom. Aristot. l. 1. Politic.

Victoria in Releth de Poesl. Civili n. 8. Dico Reges etiam à jure divino & naturali habere potestatem, & non ab ipsa Republica, aut propter ab hominibus. Duvallet de suprem. Rom. Pont. p. 1. q. 1.

Concil. Paris. an. 829. l. 2. c. 5.

Joannes Ferraut de privileg. Regni Francie, Privileg. 1.

Rom. 11. Sap. 6. Dicitur à Demitiano scripta volu, & verum ab aliofina.

L. 1. ff. de Constit. Princ. Vnde Polybium l. 6.

Augst. l. 1. de Civit. Dei c. 21.

ridendo conatu illius Sophistæ, qui lucere Solem magno laterum anhelitu demonstrare laborabat. Attamen quia delicatis quibusdam satisfaciendum est, quorum palato præsentia non sapiunt, nisi rerum antiquarum veluti gustu quodam recreentur, quique persuasum apud se habent veteribus Francorum Principibus summi imperij rationem non constituisse, proferamus Avitum Viennensem Episcopum, Senatorem Romanum, & in Burgundionum regno constitutum, atque adeo à causis adulandi Regibus Francorum alienum. Ille non dubitat Clodoveum, Christianissimi regni fundatorem, recens ad fidem Christianam conversum, cum Romanorum Imperatore Anastasio componere, ejus literas principale oraculum, & Burgundionum Regem Clodovei Militem nuncupare. Respondetis proavis, inquit, quod regnatis in seculo, instituitis posteros, quod regnatis in celo. Gaudet ergo quidem Græcia habere se Principem legis nostræ: sed non jam que tanti muneris dono sola mereatur illustrari, quod non desit & reliquo orbi claritas sua. Siquidem & occiduis partibus in Rege non novo novi jubaris lumen effulgurat. Infrà: In apice rerum omnium gubernacula continent non minus eminet sanctitas quam potestas. Ex qua utique factum est ut dirigi ad vos servi vestri viri illustris Laurentij filium principali oraculo juberetis. Quod apud Dominum meum, sive quidem gentis Regem, sed Militem vestrum, obtinuisse me suggero. Quare mirum non est si & Anastasius veluti participem Imperij Clodoveum salutaverit, missis Consulatus codicillis, chlamyde, & diademate, ut solenne erat Principibus Romanis, cum Reges socios cohonestare vellent, & muneribus susceptis Clodoveus Augusti nomen sumpserit, non contumeliæ Anastasio inferendæ causâ, à quo fœdere & amicitia ornatus erat, sed ut beneficio & communione sacratissimi nominis uteretur.

V. Inde profectum ut Reges Francorum aureum nummum, non Imperatoris Romani, sed sua imagine percussum conflaverint, cum nec Regi Persarum, etsi ceteris Barbarorum Principibus præcelleret, & esset χρυσὸν κέρως, liceret præter argenteos cudere, ut disertè scripsit Procopius. Quare Constantinopolitanis Imperatoribus in usu positum fuisse ut connubia non miscerent cum ceteris peregrinis præter Francos, idque vetitum Constantini Magni sanctissima lege in altari sanctæ Sophiæ descripta, testatur Constantinus Porphyrogeneta. Sed maximè eorum dignitatem commendat Gregorius Magnus his verbis, in epistola

ad Childebertum Francorum Regem data:

Quanto ceteros homines regia dignitas antecedit, tanto ceterarum gentium regna regni vestri culmen excellit. Ex superioribus patet quo fastigio auctoritatis æquè ac dignitatis poterentur Reges Francorum in ipsis regni incunabulis. Cujus rei præterea fidem fecerit Gregorius Turonensis, qui solius Dei arbitrio obnoxios esse docet, cum ipsemet Regem Chilpericum alloquens, sic inquit: Si quis de nobis, ô Rex, justitia tramites transcendere voluerit, à te corripitur. Si verò tu excesseris, quis te corripies? Loquimur enim tibi. Sed si volueris, audis. Si autem nolueris, quis te damnabit, nisi is qui se pronuntiavit esse justitiam? Et eadem sententia Remigius Remensis Episcopus solius Dei auspiciis regnum à Clodoveo Rege procurari scriptis literis ad eum Regem datis: Manet vobis regnum administrandum, & Deo auspice procurandum. Populorum Caput estis, & regimen sustinetis.

VI. De unoquoque Rege Francorum jactari posset quod Aurelianus ad Theodebertum scripsit, illi generis stemma sidereum esse, eoque maximè majestatem illius niti, quod sit unicus sceptris, multiplex populis, gente varius, solidus regno, diffusus imperio. Quare cum tanto dignitatis splendore & auctoritatis robore Francorum Reges in ipsa prima dynastia commendentur, superfluum videretur in eam quæstionem inquirere quam posterorum immodesta curiositas excitavit, an juribus Imperij hodie Reges nostri in regno potiuntur; præcipuè cum regij nominis ratio aliter constare non possit, quàm si summum imperium illi tribuatur; adeo ut ad vitandam invidiam Principes Romani nomen Imperatoris potius quàm Regis olim usurpare maluerint, donec submissa tandem adulatione Reges salutati sunt. Attamen cum à Carolo VII. invictissimo Rege jactatum videam se in regno suo Imperatorem esse, idemque Juvenalis Vrsinus ad commendandam Regum nostrorum auctoritatem temporibus Caroli VI. scriptum reliquerit, non alienum erit à proposito nostro hujus locutionis originem indagare. Eam autem à temporibus Philippi IV. Regis rectè mihi repetere video; cum disputatione gravi de Clericorum privilegiis accensa, eò processit contentionis æltus, ut Clerici famosa illa Martini & Bulgari disputatione imbuti de supremo Imperatoris in orbem imperio, exciperent privilegia ordini suo ab Imperatoribus concessa, atque adeo à Principibus nulla ratione lædi posse, cum magnum discrimen intercederet inter Fran-

Avitusep. 41.

Greg. Turon. l. 1. c. 19. Ab ea die transiit in Consul & Augustus est appellatus.

Procopius l. 1. de Bello Goth. c. 19. εὐμαρτυροῦντων ἡμῶν ἀρχόντων ἡ σφραγὶς ἡ δὲ αὐτοῦ ἐπιγραφὴ αὐτῶν ἐστὶν.

Constantin. Porphyrogen. de Adm. Imp.

Gregor. Mag. lib. 4. c. 6.

Greg. Turon. l. 1. c. 19.

Vide Synonymum de Regibus.

Constantino Car. II. VII.

eorum Reges & Imperatores. Quare tunc discutienda fuit quaestio, an aequalis esset Imperatoriae, Regis Francorum auctoritas. In eam incubuit auctor disputationis Clerici & Militis, cujus verba recitabo emendata juxta fidem Codicis MS. qui extat in Bibliotheca S. Victoris Parisiensis, ut pateat quamnam esset majorum nostrorum sententia. *Imperatores ista sanxerunt, non Reges. Et ideo per vos etiam, o Miles, Imperator debet legum gubernacula moderari. Miles. Sacrilegè est responsum hoc, & blasphemè. Et quoniam, ut videtur, aut originem ignoratis regni, aut, quod videtur verius, illius altitudini inviditis; si Caroli M. registrum inspiciatis, & historiarum probatissimas revolvatís, invenietis quòd regnum Francorum dignissima Imperij portio est, pari divisione discreta, & aequali dignitate & auctoritate à quingentis annis circiter insignita. Quidquid igitur privilegij & dignitatis resinet Imperium, Imperij nomine, in parte una, hoc regnum Franciae in alia. Cum enim fraterna divisione Francorum regnum à reliqua parte Imperij decessit, quidquid in parte decedente, & penitus ab Imperio existente, Imperium ipsum quondam obtinuit, aut ibidem jura altitudinis aut potestatis exercuit, hoc Principi seu Francorum Regi in eadem plenitudine cessit. Et ideo sicut omnia quae infra terminos Imperij sunt, subjecta esse noscuntur Imperio; sic quae infra terminos regni, regno. Et sicut Imperator supra totum Imperium suum habet leges condere, addere eis, vel demere; sic Rex Francorum aut leges Imperatoris repellere, aut quamlibet, cum placuerit, permutare, aut illis à toto regno suo proscripsit & abolitis, novas, si placet, promulgare. Alioquin si aliquid novi, ut saepe accidit, visum fuerit statuendum; si Rex non possit hoc, qui est summus, tunc nullus poterit, quia ultra eum nullus est superior. Eodem fundamento nifus è Germanis Lupoldus Babenbergensis Imperialem potestatem Regibus Francorum vindicabat anno MCCCCXL.*

VII. Ceterum hæc sententia in eo periclitari videtur, quòd Francorum regnum Imperij portionem fuisse contendat, & eam auctoritatem, quæ Imperatoribus compete-
 tebat, ad Reges nostros pervenisse, cum inter se filij Ludovici Pij hereditatem patris, id est, Imperium & regnum dividerent. Quare liquidò & ex fide veterum annalium difficultas ista explicanda est. Quod assequi non poterimus, nisi prius nobis constet quas provincias regnum Francorum complecteretur, cum Romanorum Imperium Carolo M. delatum est, quidve novæ auctoritatis tunc Regibus Francorum accesserit. Quo patefacto, inspicienda erunt Divisionis verba, & Conventionum à fratribus initarum,

è quibus de hac quaestione statuendum erit. Regnum Francorum à Carolo Magno valde amplificatum est, adjectis quamplurimis provinciis ad eas quas hereditario jure à Pippino patre susceperat, scilicet eas omnes quæ intra Rhenum, Ligerim, Oceanum, & mare Balearicum continebantur, & in Germaniæ parte quæ à Danubio ad Salam & Rhenum porrigitur. Huic amplo & vasto corpori, regni Francorum nomen indidit Eginhardus, eique victoriis Caroli accessisse tradit Aquitaniam, Vasconiam, totumque Pyrenæi montis jugum usque ad Iberum amnem apud Hispanos, deinde Italianam, Saxoniam, & feras omnes nationes usque ad Vistulam fluvium & Oceanum. Quare si Eginhardum sequamur, Italia etiam ipsa regno Francorum accessisse dicenda erit. Licet autem cum Hadriano Romano Pontifice & variis diplomatibus regis, Caroli regium titulum duplicem agnoscamus, scilicet Regis Francorum, & Longobardorum, idem tamen Hadrianus in unum regnum Francorum illas nationes coaluisse docet antequam Carolus imperatoriam dignitatem susceperet. Ea quippe ornatus fuit à Leone III. Pontifice & à populo Romano anno DCCCXI. Unde effectum ut omisso Patricij Romanorum nomine, Imperator & Augustus appellatus sit; quemadmodum observavit Eginhardus in Annalibus. Quæ verba, si rectè mentem auctoris assequor, eò tendunt, ut doceant Romanorum Patriciatum extinctum, & Imperatoris Romanorum nomen Carolo additum. Quare summum jus in Romanos illi delatum est, quod suis auspiciis exercere posset, cum antea Patricij Romanorum jurisdictione tantum frueretur. uno verbo, è magistratus tribunali evectus est Romæ ad solium Principis. Nova ergo auctoritas coercita fuit intra fines Romani Ducatus, & ad summum, Carolo jus aliquod tribuit ad recipiendas Italiæ inferioris maritimas provincias, quarum possessio penes Græcos Principes remanserat: qui graviter excauduerunt ob susceptum à Carolo Imperatoris nomen, veriti ne illo prætextu eis Imperium præripere vellet, ut testatur Eginhardus, donec missis Legatis societatem cum illo pepigerunt. Quod autem attinet ad regnum Francorum; cum in eo Carolus supremo jure potiretur, nihil novi juris adeptus est ex illo Imperatoris titulo, præter solam opinionem novæ cujusdam dignitatis, qua ob assumptum Augusti nomen religiosior illi, ut ita dicam, reverentia conciliari videbatur. Ceterum discrimen quod observavi inter Imperium & regnum, ex iis di-

Dilectio Clerici & Militis.

Lupoldus de jure Regni & Imperij c. 7.
 Historia Francorum refert regnum & Imperium Francorum fuisse divinum, & non regnum caritum.
 Et quibus videtur quod quilibet ex Regibus, scilicet Rex Germaniæ, & Gallie, Belgicæ, Italiae, &c.
 Et Rex Gallie Occidentalis, sive Franciæ, in eadem Gallia, & in aliis provinciis suo regno subditis, possit ratione translationis ac etiam divisionis Regni & Imperij, hujusmodi potestatem Imperatorum licet in omnibus exercere, nec aliter ipsorum aliter ipsorum aliter subditis & imperatorum tenentur.

Eginhardus in vita Caroli: Regnum Francorum, quod post patrem Pippinum, magnum quidem & forte susceperat, via nobiliter amplior, ut duplum illi adjecerit.

Hadrianus in epistola ad Constantium Imperatorem. Act. 2. Nic. Syn. Filium & spiritumque coequaliter nosse Dominum Carolum Rex Francorum, & Longobardorum, & Patricium Romanorum, omnium Hesperiae Occidentalisque partium barbararum nationum sub suo praesertim concilio, omnipotens illarum domans, & suo subdito Regem adunavit.

Eginhardus in vita Caroli: Cum quibusdam propter susceptum à se imperatorum nomen, & ab hoc ei quasi qui Imperium cujusque ripere vellet, valde suspectum, sedas fratissimum fecerunt.

Eginh. in vita Caroli M.

Imperator Caesar Carolus Rex Francorum.

Eginh. in Annal. ad annum 843. Vide etiam Annales Fuldenfes.

Nithardus l. 1. Ludovicus universum Imperium inter filios ita divisit, ut Pippinus quidem Aquitaniam, Ludovicus autem Bellovaciam, Lotharius vero post divisionem ejus universum Imperium haberet, cui & una factus Imperatoris nomen habere coepit. Eginh. in Annal.

plomatibus egregie probatur quæ annos regni Francorum & Italiae ab annis Imperij distinguunt. Exstant tabulae Caroli apud Eginhardum, quibus pecuniam suam distribuit anno Domini **DCCCXI**. anni vero regni in Francia **XLIII**. & in Italia **XXXVI**. Imperij autem **XI**. Atramen ratione habita dignitatis quæ ex nova illa appellatione manat, solo Imperatoris titulo compellabatur à Conciliis Arelatensi, Cabilonensi, Moguntino, Remensi, & Turonensi. Ipse vero Imperatoris & Regis Francorum nomen conjunctim usurpabat.

VII. Sed ad quæstionem quam discutendam proposui, accuratè perpendenda sunt Divisionis Imperij à Carolo inter filios decretæ verba: quæ licet effectu caruerit ob ereptum è vivis Carolum & Pippinum, animum ejus satis indicavit. Totum Imperij seu regni corpus (ita enim loquitur) in tres æquas partes divisit anno **DCCCVI**. ex sententia & consensu Procerum ipsiusque Papæ Leonis; attribuitque Ludovico Aquitaniam, cum adjunctis quibusdam provinciis; Italiam, quæ & Longobardia dicitur, & Bajoariam, Pippino; Franciam autem, Burgundiam partem, & Germaniam, Carolo. Hæc tria regna optimo jure ab unoquoque filiorum suorum Regum administrari voluit, post obitum suum. Tutitionem Ecclesiæ Romanæ illis concessit in solidum. De imperatoria vero dignitate nihil omnino testamento suo cavet, quamvis Imperij nomine regnum Francorum cohonestaret. Sed anno **DCCCXIII**. extinctis Carolo & Pippino filiis, habito Aquisgrani generali conventu Ludovicum Aquitanie Regem ad se evocatum, imperatorij nominis confortem fecit; & Bernardo nepoti ex filio Pippino, Italiae regnum detulit, ea lege, ut Ludovici majestatem coleret. qua læsa postea, oculis orbatus est. Ludovici filij Lotharius, Pippinus, & Ludovicus, & è secundis nuptiis editus Carolus, post atritum funestissimis bellis regnum, divisionem illam regnorum constituerunt quæ ad nostram usque ætatem, licet in varias discerpta dynastias, constanter perduravit; Gallia, Italia, & Germania ab invicem discretis. Ac primò quidem Ludovicus anno **DCCCXVII**. Lotharium majorem natu nominis atque Imperij sui socium sibi constituit; permissa illi interim Italiae administratione; Pippinum Aquitanie, Ludovicum Bajoarie præfecit, regio nomine concessio. Sed edito è Judith Carolo prospiciendum fuit: cui concessa Alemannia & Rhetia, deinde verò Aquitania & Francia, infanda bella civilia pepererunt, superstiti Ludovi-

co. quæ post illius obitum recruduerunt, Lothario universum imperium Francorum, quod olim illi delatum fuerat, ad se trahere volente; ut testatur Nithardus. Tandem post multas clades divisio Regni ita instituta est anno **DCCCXLIII**. ut cuique fratrum pars regni obtigerit. Nempe Ludovico Germania omnis Transrhenana, cum paucis aliquot cis Rhenum urbibus & pagis, propter vini copiam. Carolo ad Occidentem, quidquid Gallie ab Oceano hinc ad Mosam & Scaldim, inde ad Rhodanum & Ararim porrigitur. Lotharius Imperator reliquas Gallie provincias, quæ inter Mosam & Rhenum, quæque inter Rhodanum, Ararim, & Alpes sitæ sunt, cum Italiae regno sortitus est. Ita ex uno triplex Francorum regnum factum est. Omnes enim Francorum Reges appellabantur.

IX. Hic duo observanda sunt. Vnum est, Lotharium ab eo jure depulsum quod in ceterorum fratrum regnis ex prima divisione sibi quæsitum putabat. Itaque uniusquisque Regum partem suam optimo jure obtinuit, adeo ut in conventu apud Marfanam habito æqualitatem significare voluerint, se Pares appellando, totumque corpus trium dynastiarum, unius regni nuncupatione comprehenderint in Adnuntiationibus suis. Huc alludebat Ludovicus II. Imperator, Lotharij filius, in epistola ad Basilium CP. anno **DCCCLXXXI**. Porro de eo quod dicitur nos in tota Francia non imperare; accipe, frater, breve responsum. In tota nempe imperamus Francia: quia nos proculdubio retinemus quod illi retinent cum quibus una caro & sanguis sumus, & unus per Dominum spiritus. Audiebat quidem ille & nuncupabatur Rex Francorum, etsi solius Italici regni & adjectarum provinciarum possessionem retineret. Sed universam Franciam non obtinebat. Vnde nata occasio Basilio abdicandi à Ludovico II. imperatorij nominis, quod in Francorum Reges translatum fuerat. Alterum quod observandum monui, hoc est, in divisione regni Francici, à fratribus instituta, imperatoriam dignitatem Lothario soli celsisse, nulla nominis illius communiione fratribus Regibus facta. Qui titulus propagatus est in Ludovicum II. Lotharij filium, superstitibus patris suis Carolo Calvo Galliarum Rege & Ludovico Rege Germanie, qui hoc sine molestia tulerunt, ut proficetur Ludovicus in epistola superius laudata ad Basilium. Graviter enim & iniquo animo ferebat Basilium Imperatoris Romanorum nomen à Ludovico retentum, atque ab ejus usu per Legatos eum dimovere satagebat. Sed repressus

Nithardus l. 1. Audens Lotharius patrem suum obire, eosque mortis obsequium præferre per Franciam, qui se in itinere in itinere suarum illi dicitur a firmata. Invenitur ep. cap. 4. edit. M. Gunt.

P. Sirend. A. Notu ad Lye. Carol. Cal. p. 10. Vide Notu. Lux. ad ep. 10. Lupt. Tert.

Conventus Marfanus in Epist. Car. Cal. cap. 2. P. Sirend. in peri. sum. Regnum. dicitur. cap. 1. P. Sirend. que fideliter sunt Patrem filios adjuvat.

Concilium p. 10.

pressus est iis literis à Ludovico datis quæ significationem eandem verbis Regis & Basilienas inesse ostendunt; id autem solum præ ceteris eximium habere Imperatorem, quod à Pontifice Romano unctus, nomen illud adipiscatur. Quare, si verum amamus, Reges illi qui Ludovici Pij hereditatem partiti sunt, ita existimarunt, regnum Francicum, Germanicum, & Italicum cum supremo regnandi jure se à parentibus traxisse; solam autem imperatorij nominis dignitatem, & in Romanam provinciam auctoritatem, ab unctione Romani Pontificis tunc pependisse. Quod aperitissime confirmatur ex electione Caroli Calvi, quem statim ab obitu Ludovici II. Ioannes VIII. Imperatoris titulo insignivit. Sed necessaria fuit Episcoporum & Optimatum Italici regni electio, ut illis provinciis præesset; & Gallicanorum Procerum consensus, ut in suo Franciæ regno, Imperatoris nomen assumeret, quemadmodum docent Acta Concilij Pontigonensis. Imperij Romani status deinde immutatus est, translata in Othones Germanos à Pontificibus successoris deligendi potestate. Ex quo factum est ut Imperium Italici & Germanici regni provincias complexum fuerit. Itaque, ut initio monui, etsi Galliarum Reges eodem jure in regno utantur quod per leges Imperatoribus competit; ratio tamen petenda non est, ut visum auctori anonymo & Lupoldo Babenbergensi supra laudatis, ex divisione regni Francorum à filiis Ludovici Pij instituta, sed ex ea auctoritate quam gloriosissimus Rex Clodoveus in se Coronamque Francicam felici armorum eventu transcripsit.

Vnde patet plenam & integram Imperij auctoritatem, qualis in Theodosio ceterisque ejus ævi Romanis Principibus eminebat, in Reges Francorum, qui Gallias Codicis Theodosiani legibus ordinatas occuparunt, semel translata, ad posteros cum eadem amplitudine propagatam fuisse. A quo jure longè recesserunt Imperatores Germanici: qui certis quibusdam conditionibus astricti, specie Imperij retenta, vim ejus atque majestatem in rebus gerendis ferè amiserunt. Itaque vulgatum illud quod jactatur à nostris, Reges in regno Imperatores esse, de prisca Imperatoribus intelligendum est, non autem de Germanicis. Fatendum quidem est Principes istos etiamnum quadam prerogativa frui, ob eam præcipuè causam, quæ ruentem olim Imperatorum Orientalium dignitatem in Occidente sustentavit. Augustior enim ceteris Europæ regnis imperialem dignitatem

haberi, ob Petri Apostolorum principis sedem, quæ in provincia Imperij sita erat, testatur Concilium Romanum habitum sub Agathone in epistola synodica ad Constantinum Pogonatum. Par nominis Romani cultus (quod in titulis Imperatoriis hodie fulget, B. Petri memoria, & Summi Pontificis unctione consecratum) apud ceteros Christianos Principes non invito primum locum Imperatoribus Romano-Germanicis conciliavit. Ceterum ea semper fuit hominum nostrorum persuasio, Reges Francorum etiam illis ipsis Imperatoribus præcellere, si Romani nominis dignitatem, ob eam quam dixi causam, excipias. Quod apertè professi sunt Legati à B. Ludovico Rege ad Fridericum II. missi, ut testentur à Rege, ex consilio procerum, repudiatum fuisse Imperium, quod Gregorius Papa post Friderici abdicationem Roberto Comiti Regis fratri invadendum obrulerat. Sententiam ejus orationis quam ad Fridericum habuerunt, Matthæus Paris retulit his verbis: *Nec nos pulsat ambitio. Credimus enim Dominum nostrum Regem Gallie, quem linea regij sanguinis provexit ad sceptrum Francorum regendum, excellentiorem esse aliquo Imperatore, quem sola electio provehit voluntaria. Sufficit Domino Comiti Roberto, fratrem esse tanti Regis.* Quare ut Reges nostri majestate & dignitate illis non cedant, ita sine dubio potiores sunt auctoritate.

X. Hæc auctoritas ita accipienda est, ut Reges in rebus humanis administrandis nec ipsius ecclesiasticæ potestatis confortium admittant: quæ ita rebus spiritualibus est addicta, ut sine injuria Regum res temporales attingere non possit. Quippe Magister edixit, regnum suum de hoc mundo non esse, se judicem aut divisorem terrenæ hereditatis non fuisse constitutum; docuitque Paulus Dei militem se non implicare negotiis secularibus, sed mysteriorum dispensationi, ut Christi ministrum. Quare eleganter Bernardus: *Non monstrabunt, puto, ubi aliquando quisquam Apostolorum judex sederit hominum, aut divisor terminorum, aut distributor terrarum. Stetisse denique Apostolos judicandos, sedisse judicantes non lego.* Infrà: *Ergo in criminibus, non in possessionibus, potestas vestra: quoniam propter illa, & non propter has, accepistis claves regni calorum.* Mox: *Habent hæc infirma & terrena judices suos, Reges & Principes terra. Quid fines alios invaditis? Quid falcem in alienam messem extenditis?* Huc referri possunt ea quæ ad discrimen utriusque potestatis explicandum superiore capite congesti. Quæ quidem cum vera sint in genere, ita & speciali modo in Gal-

Epist. Synod. Concilii Romani relata A. D. IV. sextæ syn. anno 650. Nos autem licet humillimi, sumus viris omnimodis in Christianis vestris Imperij Republica, in qua beati Petri Apostolorum Principis sedes fundata est, cujus auctoritatem omnes Christiani nobiscum nationes venerantur & colunt, per ipsius B. Petri Apostoli revelationem, omnium gentium saluti esse monstratur. De hac unctione videnda ep. Ludovici imp. ad Basilium.

Ioan. 10. Luc. 12.

1. Tim. 2. 1. Cor. 6.

Bernard. l. 1. de consid. c. 6.

liis observanda sunt; Regibus nostris ecclesiastica potestatis præcepta in regni administratione non admittentibus. Cujus auctoritatis retinentissimum se præbuit Carolus Calvus, qui Reges Francorum ex regno genere natos, non Episcoporum Vice dominos, sed terrarum Dominos, non Villicos & actores Episcoporum, sed veros Reges esse Hadriano II. graviter cum illo expostulans denuntiavit. Et Procures regni, ab antecessoribus Hadriani ecclesiasticum ordinem, quod suum est, non Rempubicam, quod Regum est, dispositam fuisse, Pontificiis mandatis refragantes dicebant apud Hincmarum. Hæc Gallorum sententia manavit in posteros, ut docet auctor disputationis Clerici & Militis, his verbis: Clericus. *Ius voco Decreta & statuta Romanorum Pontificum. Miles. Quæ illi statuunt, vobis jura esse possunt, nobis verò non sunt. Nullus enim potest de iis statuere super quæ constat ipsum dominum non habere. Sicut nec Rex Francorum potest statuere super Imperium, nec Imperator super Regnum Franciæ. Et quemadmodum terreni Principes non possunt aliquid statuere de vestris spiritualibus, super quæ non acceperant potestatem; sic nec vos de temporalibus, super quæ non habetis auctoritatem. Quæ de re uberius dicemus libro quarto.*

Carol. in epist. ad Had. apud Hincmar. de qua libro 4. c. 12. §. 5.

Disputatio Clerici & Militis.

CAPUT III.

Synopsis.

I. Rex Francorum superiorem non agnoscit in temporalibus, nec ipsam sedem apostolicam, ex Innocentio III. Species Decretalis Per venerabilem. Spontanea Regis subiectio ius tribuit Innocentio, ut liberos Philippi Regis natalibus restitueret.

II. Quid sit liberior jurisdictio in dicta Decretali. Explicatur jus seculare, quod Regi & Summo Pontifici in Magalonensem Ecclesiam competebat. Quæ regum liberalitate ditata, & specialiter urbe Montispeffuli. Hominium ratione illius urbis præstitum Regi ab Episcopo. Et ipsi Episcopo à Dominis Montispeffuli.

III. De Comitibus Melgorij, qui beneficiario jure à sede apostolica Comitatum possidere professi sunt. Virile dominium Comitatus pervenit ad Ecclesiam Romanam, damnato Raimundo Comite Tolosano. Quæ jus suum in Ecclesiam Magalonensem transcripsit, servata pensione annua. B. Ludovicus supremum imperium illius Comitatus ad se revocavit.

IV. Testum loquendi genus Innocentij examinatur, cum agitur de feudo Montispeffuli. Supremum jus in id sibi competere putabat. Regem tamen in possessione hominij esse sciebat.

V. In rebus ambiguis temporali jurisdictione uti Pontificem, ex Innocentio. Ejus sententia expensa, & locus Deuteronomij explicatus. Detorius Innocentius in alium sensum ab interpretibus. Eorum interpretatio recepta non fuit in Gallia.

VI. Quæstio feudi non competit Ecclesie, ex Innocentio. Qui tamen cognitionem peccati ad se pertinere ait. Hæc sententia fora confundit, & in Gallia recepta non fuit.

VII. Ex opinione Theologorum, qui criminum secularium coercionem per censuras ab Ecclesia removebant, sola criminum ecclesiasticorum cognitione Episcopis relicta. Hæc sententia inducta in forum, porrecta deinde ad crimen mixtum adulterij; cujus animadversio in laicos vetita olim Episcopis à Curia Parisiensi. Ex veteri Ecclesie disciplina, quatenus Episcopis criminum cognitio competeret. Quod penè notum anonymo auctori anno 1303.

VIII. Bonifacij constitutio de Pontificis in temporalia potestate, à Clemente rescissa, quod attingit ad Gallos.

I. **G**ALLICI Imperij Libertatem Romanam Pontifices ingenuè & apertè professi sunt decretalibus epistolis quas in corpore Iuris Canonici compingij voluerunt. Etenim Innocentius III. de regno Francorum loquens, Superiorem in temporalibus minimè recognoscere docuit; relatione habita non solum ad quemcunque alium Principem secularem, sed etiam ad ipsam sedem apostolicam. Enimvero quia frequentissimè in hujusmodi disceptationibus laudari solet Constitutio illa, operæ pretium mihi visum fuit ejus speciem & explicationem aggredi. Vuillelmus Dominus Montispeffulani, expulsa Mathilde uxore, Manuelis Imperatoris Constantinopolitani nepte, ex Agnete pellice liberos susceperat, quos natalibus restitui contendebat ab Innocentio. A quo hujus beneficii arbitrium pendere ex eo probabat, quòd sedi apostolicæ liberum esset filiis naturalibus, etiam adulterinis, veniam natalium ad res spirituales & episcopatus adipiscendos indulgere. quæ indulgentia potiori jure ad res temporales trahi debebat. Hanc rationem juvabat exemplum Philippi Francorum Regis: cujus liberos natalibus restituerat Innocentius, et si apostolicæ sedi Rex ille quoad spiritualia tantum subesset; Guillelmus verò non tantum quoad spiritualia, sed etiam quoad temporalia, Romanæ Ecclesiæ subiceretur. Hoc membrum, quod suis difficultatibus implicitum est, sic probat. Suorum bonorum partem hominij nexu ab Ecclesia Magalonensi pendere ait; eam verò Ecclesiam jure feudi à sede apostolica bona à Guillelmo possessa obtinere, unde sequatur Vuillelmum Ecclesiæ Romanæ secundo feudi gradu subiecti; *vassum* esse Ecclesiæ Magalonensis, & Romanæ *vassallum*, si libeat Capitularium verba usurpare. Respondet Innocentius, multum distare causam Philippi Regis à Vuillelmi negotio, & in personis majus esse discrimen. Philippum Augustum

Cap. Per Venerabilem. Quæ illi sunt legi. c. 12. §. Regis. Innoc. III. epist. 104.

En Flis de Regis de Magalon, p. 104. Rescript de la Roman.

Vide Hincmar. de qua libro 4. c. 12. §. 5.